

Válasz Peter Sherwood*

„A kétnyelvű gyerekszótár: szempontok, gondolatok, gondok” című cikkére,

amelyben súlyos kritikával illeti

a gyerekszótárt*

*Hessky Regina, Mozsárné Magay Eszter, P.Márkus Katalin, Iker Bertalan szerk.
Angol-magyar Magyar-angol gyerekszótár, Grimm Kiadó, Budapest, 2010.

A cikk a *Modern Nyelvtanítás* 2010. decemberi számában jelent meg, s a 67. lapon „A szerk.” által jegyzett dőlt betűs részből megtudjuk, hogy „... hazai érdekeken felül álló lexikográfus nyelvészprofesszort sikerült megnyernie [ti. a szerkesztőségnek] a gyermekszótár (sic!) értékelésére.” Vagyis felkérték Peter Sherwoodot (a továbbiakban: PS) arra, hogy írjon egy recenziót a szóban forgó szótárról. PS ezt elvállalta, s írt egy hatalmas, 12 oldalas tanulmányt elvi, lexikográfiai, nyelvpedagógiai kérdésekről, amelyhez az alpanyagot szótárunk, az Angol-magyar Magyar-angol gyerekszótár első kiadása (a továbbiakban: Gysz.) szolgáltatta. (Meg kell jegyeznünk, hogy sajnálatos módon a szerkesztőség a már ekkor megjelent, második, átdolgozott kiadás helyett az első kiadást adta át recenzióra PS-nak.)

Ez tehát sem formájában, sem tartalmában nem szokványos ismertetés, még csak nem is „kritikai ismertetés”—csupán *kritika* a Gysz-ről.

Így a *Modern Nyelvtanítás* olvasói, ha meg akarnák tudni, mit is tartalmaz a szótárunk, egyoldalúan csak a benne PS által fellelt hibákról értesülnének. PS csupán ebből az egyetlen—bár kétségtelenül igen fontos—szempontból boncolja a szótárt. Valahogy itt is az történt, mint *Herczeg Gyula* 1967-ben megjelent *Olasz-magyar szótárával*, amelynek akkori egyik bírálójáról, *Koltay-Kastner Jenő*ről írta az agyontámadott szerző, hogy „... bírálata az egyoldalúság hibájába esett a túl sok hiba s a túl kevés erény felsorolásával.” (vö. Magay T. „Kritika a (szótár)kritikáról”, in: Tóth Sz.—Földes Cs.—Fóris Á. szerk. *Lexikológiai és lexikográfiai látkép: Problémák, paradigmák, perspektívák*, 2004, Szeged, Generália, 88.)

Válaszunk első felében PS kritikájával foglalkozunk, a másodikban mi magunk végezzük el a szótár ismertetését, anélkül természetesen, hogy értékelni próbálnánk például az ekvivalenciák minőségét, ezt ugyanis az olvasókra, kedves szótárhasználóinkra bizzuk.

---

* A válasz szövege szerkesztés nélkül jelenik meg. Erről lásd Szépe György: *A vita lezárása* c. írását. – *A szerk.*

(1) PS bőséggel sorolja a szótár (főleg példamondataiban fellelt) hibáit, ám kritikájában a „hiba” serpenyőbe helyezett adatokat összemosza azokkal, amelyekre ő egyszerűen csak jobb megoldásokat javasol. Ily módon a felületes olvasónak úgy tűnhet, e szótár rossz, egyenesen a zúzdába küldendő mű.

A felsorolt *hibákkal* természetesen nem vitatkozhatunk, --egy új kiadásban kijavítjuk valamennyit, mint ahogy egyéb, a jobb megoldásokra vonatkozó javaslatait szintén megszívleljük, és át is vezetjük.

Hálásak vagyunk az általunk rendkívül nagyra becsült PS-nak, hogy rámutat a hibákra, és r. rövidítéssel (=recte) ott helyben ki is javítja azokat. Köszönjük neki azt is, hogy azoknál jóval nagyobb számban javasol *jobb*, angolosabb megoldásokat, szóhasználatokat. Mivel PS abszolút értelemben kétnyelvű, nyelvi, nyelvhelyességi és lexikográfiai ítéletei, maximalista tudományos lelkiismeretétől vezéreltetve kifogástalanok és kifogásolhatatlanok. Sajnálattal fogadtuk tőle épp ezért, hogy kiadónk megkeresésére, miszerint az ily módon elkezdett „lektorálást” szíveskedjék bírált szótárunkon teljesen elvégezni, sűrű elfoglaltságaira hivatkozva nem tudta elvállalni. Ez annál is inkább fontos lett volna számunkra, mivel PS-dal egyetértésben mi is fontosnak tartjuk „megvizsgálni az anyag anyanyelvi lektorálásának ügyét...”, a kiadó által eredetileg felkért lektorok munkáját illetően, vagyis azt, hogy ők „gyakorlatilag hogyan osztották meg, végezték el a *kétnyelvű* lektorálás óriási felelősséggel járó, mindkét nyelv lehető legmagasabb fokú tudását igénylő munkáját?”

Távol álljon tőlünk, hogy kisebbiteni akarnánk PS összegző megállapításának jelentőségét: „Szótárban rossz példát szerepeltetni pedagógiai bűn.” A hibák nagyságrendjével azonban vitatkoznánk. PS ugyanis azt állítja, hogy „a...kötet angol példaanyagának becslésem szerint kb. 15-20 százaléka hibás. Ennek megfelelően—szerintem—a szótár jelen állapotában való tankönyvvé nyilvánítása még nem indokolt: a kötet sürgős és alapos revideálásra szorul.” Igen, mint fentebb említettük, ezt meg is fogjuk tenni. Azonban mi is végeztünk számításokat: megszámloltuk a címszavakat (szócikkeket), a jelentéseket, a példamondatokat és a PS által regisztrált hibákat. Ezek:

Címszó

az A-M részben: 2665
 a M-A részben: 2993
 összesen: **5658**

Jelentés

az A-M részben: 3233
 a M-A részben: 3131
 összesen: **6364**

Példamondat

az A-M részben: 3505
 a M-A részben: 3157
 összesen: **6662**

Hiba

(PS által regisztrált): 103

Az itt közölt adatok egészen pontosak, sajátkezű számolásunk eredménye szerint a címszó-szám valamivel kevesebb, a példamondat-szám viszont 1600-zal több a szótár hátoldalán közöltekénél.

Ha tehát csupán a *példamondatokat* vesszük alapul, ahogy azt PS is tette, azoknak **nem 15-20%-a hibás, hanem 1,5%-a!**

Tudjuk, ez sem kevés, de mégsem annyi, amennyinek PS becsülte. (A hibák elemzésével itt nem foglalkozunk.)

Nem olyan óriási és végzetes tehát a baj, mint ahogy azt PS a kritikájában lefesti!

Persze azzal is tisztában vagyunk, hogy még ha minden hibát kijavítunk is, és PS minden egyéb jobbítási javaslatát átvezetjük is a következő kiadásban, akkor sem lesz tökéletes a szótár. Egyszerűen azért, mert tökéletes és hiba nélküli szótár nem létezik. Hálás szótárhasználó viszont –szerencsére—annál több van, akiknek e szótár nagy segítséget jelent.

A kétnyelvű professzor maximalizmusáról beszélve tudnunk kell mindazonáltal, hogy a magyarországi iskolai nyelvoktatásra mindig is az volt jellemző, hogy a nyelvtanárokat, így az angoltanárokat sem anyanyelvi, vagy anyanyelvi szinten tudó hazai nyelvtanárok képezték/képezik. Politikai és történelmi viszontagságainkat végiggondolva mindannyian tudjuk, hogy nekünk, magyaroknak soha nem állt módunkban országos szinten anyanyelvi tanárokat alkalmazni, még kevésbé angoltanárainkat angol nyelvterületen kiképeztetni. E körülmény azután rányomja a bélyegét nyelvkönyvírásunkra éppúgy, mint kétnyelvű szótáraink szerkesztésére. „Igazi” anyanyelvi lektorokat pedig sajnos nagyítóval is nehéz találni, nemhogy PS-hoz fogható színvonalú angol-és magyar tudású, abszolút kétnyelvű tudós tanárt, aki ráadásul szótáríró is, s a finnugrisztika, a lexikológia és a lexikográfia nagy tudású művelője.

(2) Mivel, mint arra már a fentiekben utaltunk, PS nem ismertetést írt szótárunkról, ezt mi magunk óhajtjuk megtenni, természetesen anélkül, hogy értékelést adnánk, azt a szótárhasználókra (tanárookra, szülőkre és persze „célközönségünkre”, a gyerekekre) bizzuk.

Műfaja: kétnyelvű, színes képekkel, rajzokkal illusztrált gyerekszótár. Az angol-magyar és magyar-angol rész egy kötetben, keménykötésben, függelékes anyaggal együtt 460 oldal.

A **címszavak** (és egyben a **szócikkek**) száma: az angol-magyar részben 2665, a magyar-angol részben 2993, ez összesen 5658 címszó (ill. szócikk). A vastagon szedett címszavak kiugrasztva állnak, a hozzájuk tartozó információkkal, mindenekelőtt az arab számos jelentésekkel alkotott szócikkek és a következő címszó között spácium található, amely hozzájárul az egyébként is **igen levegős, jól olvasható szedéshez**.

A címszavak válogatásának minősége, sikeressége tekintetében várjuk a használók, s főleg a pedagógusok és szülők visszajelzéseit.

Az azonos alakú, de eltérő eredetű, ill. jelentésű szavak (= **homonimák**) önálló szócikket képeznek.

A címszó után, az angol részben következik a **kiejtés** a szokásos nemzetközi fonetikai jelekkel, majd a **szófajjelzés** a szokásos rövidítésekkel. Ez a nagyon fontos információ már fentebb, a **homonimákkal** kapcsolatban is szerepel, ugyanis a különféle szófajok esetenként külön szó-

cikkekbe kerültek (pl. Istate <fn> 2state <ige> , vagy 1fél <ige> 2fél <mn> 3fél <fn> stb.) Feltétlenül és jó korán tudatosítani kívántuk a fiatal nyelv-és szótárhasználókban azt a nyelvi tényt, hogy –főleg az angolban—**a legtöbb szó több szófajban él.**

A homonimák előtti felső helyzetű kis számok, de még inkább a szócikken belüli **vastag arab számok** jelzik a lexikográfia legfontosabb elemét: a **poliszémiát**, vagyis azt a nyelvi jelenséget, hogy **a legtöbb szónak** nemcsak egyetlen, hanem **több jelentése van.**

A címszó és „szerelése” után következnek az **ekvivalensek**, azaz a **célnyelvi megfelelők.** Elvszerűen csak egyetlen, a legfontosabb ekvivalens szerepel. Ahol több jelentés is van, ott az arab **jelentésszám** után áll a megfelelő.

Külön elismerést kaptunk már eddig is azért, hogy a **phrasal verb**-öket, az angolban oly fontos szerepet játszó összetett igéket az angol-magyar részben külön bekeretezve emeli ki a szótár (pl. *fall*, *hang* stb. címszavaknál).

Az ekvivalenciák után következnek a szótár legfontosabb elemét képező információk: a **példamondatok** és azok fordítása(i). Számukat illetően lásd a táblázatot a cikk elején.

Élvezetes eleme a szótárnak a mintegy 500 **színes szemléltető rajz**, valamint a **tematikus rajzok**, ill. fényképek szójegyzékkel. Érdekesek és hasznosak még az **országismertető információs ablakok** is.

Rendkívül hasznosak a **játékos beszédhelyzetek** („Használd bátran az angol nyelvet”), és a gyerekek számára könnyen érthető **nyelvtani magyarázatok** („Használd helyesen az angol nyelvet”).

Nagyszerűen igazítja el a használót a kemény tábla belső oldalán a szótár két részének **szerkezetére** vonatkozó tájékoztatás.

A szótár elején világos, jól tagolt és kellően részletező **tartalomjegyzék** található.

A **függelékben** hasznos táblázatok, felsorolások szerepelnek: az Európai Unió országai, számok, mértékegységek s végül a brit angol nyelv rendhagyó igéi.

Szívből reméljük, hogy a Peter Sherwood által említett, s az általunk is valóban jogosnak ítélt, tényleges hibákat egy következő kiadásunkban kijavítva gyerekszótárunkkal kisiskolás korú, kezdő nyelvtanuló szótárhasználóinkat sikerül bevezetnünk az ő örömeikre és épülésükre szolgáló, eredményes szótárhasználatba.

Budapest, 2011. szeptember 25.

Mozsárné Magay Eszter